

مقاله پژوهشی

سنجش رضایت از کیفیت زندگی در نواحی روستایی پیراشهری و عوامل موثر بر آن (مطالعه موردی: دهستان چشمه زیارت، شهرستان زاهدان) • مریم نارویی^۱، سید هادی طیب‌نیا^{۲*}، مهرشاد طولابی نژاد^۳

- ۱- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.
- ۲- استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.
- ۳- دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی / دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.
(دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۰۸، پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۲۳)

چکیده

انسان از دیرباز در پی یافتن راه‌هایی برای بهبود شرایط زندگی خود بوده است تا بتواند سطح رفا و کیفیت زندگی خود را ارتقا دهد؛ به همین خاطر پیوسته در تلاش بوده است تا شرایطی مهیا کند که کمترین دغدغه برای ادامه زندگی خود داشته باشد. هدف پژوهش حاضر سنجش سطح رضایت از کیفیت زندگی در نواحی روستایی پیراشهری شهرستان زاهدان است. جامعه آماری پژوهش را تمام روستاهای دهستان چشمه زیارت بخش مرکزی شهرستان زاهدان می‌باشند. طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیت این دهستان ۳۴۶۹۳ نفر (۸۸۲۱ خانوار) می‌باشد. تعداد روستاهای بالای ۲۰ خانوار در دهستان چشمه زیارت ۱۲۶ روستا است. به دلیل زیاد بودن تعداد روستاهای دهستان و عدم امکان بررسی تمام آنها، ۱۰ درصد از روستاهای دهستان که شامل ۱۲ روستا می‌باشند به عنوان روستاهای نمونه به صورت تصادفی ساده انتخاب شد. با استفاده از فرمول کوکران ۲۸۳ خانوار به عنوان نمونه انتخاب شد. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی، و از حیث ماهیت و روش انجام کار توصیفی-تحلیلی است. برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از آزمون آزمون t تک نمونه‌ای و مدل تحلیل مسیر که جزئی از مدل‌های معادلات ساختاری است، استفاده شد. نتایج نشان داد که خانوارهای روستایی در منطقه مورد مطالعه از کیفیت زندگی خود رضایت نسبی دارند. همچنین نتایج بدست آمده از مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان داد که مدل استاندارد عوامل تبیین‌کننده کیفیت زندگی خانوارهای روستایی به ترتیب ضرایب مسیر متاثر از عوامل اقتصادی، محیطی-کالبدی و اجتماعی قرار دارد. مقدار p کلیه پارامترهای لامدا در مدل فوق حکایت از تأیید کلیه روابط دارد. با این حال عامل اقتصادی مهم‌ترین عامل موثر بر کیفیت زندگی روستاییان دهستان چشمه زیارت شناسایی شد.

واژه‌های کلیدی: کیفیت زندگی، مدل معادلات ساختاری، روستاهای پیراشهری، دهستان چشمه زیارت، زاهدان.

کیفیت زندگی مفهومی پیچیده و چندبعدی شامل ابعاد اجتماعی، اقتصادی، ریست محیطی، فیزیکی، روانشناختی و سیاسی است (ElDin et al, 2013: 33). کیفیت زندگی و سنجش آن شاید در هیچ زمانی به اندازه‌ی امروز وسیع نبوده است. اقتصاددانان، دانشمندان علوم اجتماعی و دولتمردان هرکدام از دیدگاه خاصی به این مقوله می‌نگرند این امر از آنجا ناشی می‌شود که شاخص‌های مربوط به کیفیت زندگی طیف وسیعی را در برمی‌گیرند که از تغذیه و پوشاک گرفته تا مراقبت‌های بهداشتی، محیط اجتماعی و محیط مادی پیرامون را شامل می‌شود (قانع و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۲). کیفیت زندگی به معنی اینکه یک فرد چقدر می‌تواند خوب زندگی کند و همچنین داشتن یک استاندارد خاصی از زندگی است که باعث می‌شود فرد زندگی راحتی داشته باشد. مردم مواردی را نظیر ویژگی‌های آموزش و پرورش، حقوق و دستمزد، ارتباطات، ایمنی و بهداشت و همچنین حمل و نقل تعریف می‌کنند (آقایاری، ۱۳۹۶: ۲). یکی از دلایلی که سیاستمداران، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان دائماً با تصمیم‌گیری در مورد مسائل محیطی، اجتماعی و اقتصادی مواجهند، ارتباط این موضوعات با کیفیت زندگی و رضایتمندی فردی و اجتماعی در سطح ملی، منطقه‌ای، شهری و محله‌ای است (Morais and Camanho, 2011: 398).

روستاییان، به عنوان فقیرترین اقشار جامعه، به دلیل شرایط سیاسی، اقتصادی-اجتماعی و همچنین، وجود نابرابری‌های فضایی حاکم بر عرصه‌های سکونتگاهی، با فقر و مشکلات متعدد زیست‌میشتی روبرو بوده‌اند. امروزه، رشد فزاینده ارتباطات، حمل و نقل و مناسبات روستایی-شهری باعث نزدیک شدن شکاف بین استانداردهای زندگی مردم شهری و روستایی شده است؛ اما با وجود این تحولات، بازم تفاوت‌های ملموس و عینی در درآمد و محیط زیست آن‌ها وجود دارد (یزدان پناه و همکاران، ۱۳۹۷: ۵۰). ساده‌ترین تعریف روستاهای پیراشهری، تعاریف فضایی است؛ در این تعاریف روستاهای پیراشهری در حاشیه ناحیه شهری با ویژگی‌های خاص خود (همچون افت شتابان محیطی، دگرگونی بی‌برنامه کاربری اراضی، کمبود شدید خدماتی و امثالهم) تعریف می‌شوند (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۶: ۳). نواحی پیراشهری به عرصه‌هایی گفته می‌شود که در مجاورت با شهر قرار می‌گیرند و در برخی موارد هرچند فاصله زیادی با شهر دارند ولی در نتیجه گسترش شهرگرایی و تغییر سبک زندگی به وجود می‌آیند. این مفهوم در کشورهای آفریقایی انگلیسی زبان و در هند و استرالیا بیشتر استفاده می‌شود، در سال ۱۹۶۵ نواحی پیرامون شهر کانو در نیجریه را به عنوان نواحی پیراشهری تعریف می‌کردند؛ زیرا ویژگی‌های تراکمی این ناحیه، آن را از نواحی پسکرانه روستایی کم تراکم و همچنین از بافت متراکم شهری تفکیک می‌کرد. در این تعریف، این مفهوم، بر موزاییک الگوهای کاربری زمین، قابلیت دسترسی این ناحیه به شهر، تنوع بخشی درآمدهای خانوار، همجواری با بازارها، در دسترس بودن نیروی کار کشاورزی و امکانات اشتغال غیرکشاورزی تأکید دارد (سعیدی راد و نامدارزاده، ۱۳۹۷: ۱۱۹-۱۲۰). روستاهای پیرامون شهری، در واقع، سکونتگاه‌هایی هستند که از یک سو، به سبب نزدیکی با شهر از بعضی مزایا و خدمات بهره می‌برند و از سوی دیگر، به دلیل همین نزدیکی، با مشکلاتی روبرو هستند که بر کیفیت زندگی و زیستشان تأثیر می‌گذارد (جمعه پور و ظهماسی تهرانی، ۱۳۹۲: ۵۰). در روستاهایی که کیفیت زندگی در شرایط مناسبی می‌باشد، زمینه‌های همیاری، مشارکت در تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی‌ها بالا است. همچنین امکانات و خدمات استاندارد برای زندگی در این گونه روستاها فراهم است و امنیت ساکنان تامین می‌گردد. بنابراین می‌توان گفت روستاهایی

که شرایط مناسبی برای کیفیت زندگی دارند، امنیت ساکنان خود را به طور مطلوبی می توانند فراهم کنند. همپای افزایش مهاجرت از روستا به شهر، برخی روستاها خود پذیرنده مهاجر هستند. مهاجرتی که توانایی مالی زندگی در شهرها را ندارند؛ از این رو به سبب وجود زمین و مسکن ارزان قیمت و همچنین، گسترش نسبی شبکه حمل و نقل بین شهری و سهولت دسترسی، در روستاهای پیرامون شهرها سکنی می گزینند (عموزاده خلیلی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۰۱). بر مبنای بررسی تحولات کیفیت زندگی در ایران بین سال های ۱۳۶۵ تا ۱۳۸۵ ایران طی این ۲۰ سال از نظر کیفیت زندگی در دنیا در سطح متوسط رویه پایین قرار داشته است. گرچه در بهبود شاخص های آموزشی و برخی شاخص های مربوط به بهداشت و توسعه جنسیتی تحولات مثبتی را تجربه کرده اما در بهبود شاخص های درآمدی، اشتغال و فقر وضعیت قانع کننده و رضایت بخشی نداشته است. طی این مدت میزان فقر مطلق در جامعه بسیار کاهش یافته اما بر دامنه فقر نسبی به ویژه در مناطق روستایی افزوده شده است. درآمدهای پایین، افزایش نرخ بیکاری و تورم از مهمترین دلایل اقتصادی این امر بوده است (مرادی، ۱۳۹۲: ۳).

دهستان چشمه زیارت یکی از دهستان های بخش مرکزی شهرستان زاهدان است که بر طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ تعداد ۳۴۶۹۳ نفر برابر با ۸۸۲۱ خانوار جمعیت داشته است. با وجود قرار گرفتن این دهستان در حاشیه کلان شهر زاهدان به جز مجتمع گاوداری که ۴۰۸۷ نفر جمعیت دارد تمامی روستاهای این دهستان جمعیتی کمتر از ۱۰۰۰ نفر دارند حتی اگر روستای منزل آب را که ۹۵۹ نفر جمعیت دارد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵) از این تعداد کم کنیم تمام روستاهای دیگر دهستان جمعیت کمتر از ۷۰۰ نفر دارند. با توجه به این که اکثر روستاهای پیرامون شهری در اطراف کلان شهرهای کشور به خصوص شهرهای تهران و مشهد دارای جمعیت زیادی می باشند ولی روستاهای اطراف شهر زاهدان با وجود نزدیکی به کلان شهر زاهدان دارای جمعیت بسیار کمی می باشند. در روستاهای دهستان چشمه زیارت محدودیت های طبیعی از جمله خشکسالی، اقلیم گرم و خشک و بیابانی و کمبود بارندگی، وجود گرد و خاک و ریزگردها، بازدهی پایین بخش کشاورزی و دامداری، تبعیت از الگوهای بهره برداری سنتی توزیع ناموزون امکانات و خدمات عمومی و زیر ساختی، پایداری و استحکام پایین مسکن، ضعف منابع درآمدی و آسیب پذیری بالا در مقابله با مخاطرات طبیعی و فقدان مدیریت کارآمد برای اداره امور روستاها موجب شده تا در کیفیت زندگی نواحی روستایی این دهستان تاثیر گذار باشد. در روستاهای دهستان چشمه زیارت با توجه به مشکلات فراوان اقتصادی و اجتماعی که وجود دارد اطلاع دقیقی از وضعیت کیفیت زندگی روستاییان در این دهستان موجود نمی باشد به همین خاطر پرداختن به این موضوع و سنجش وضعیت کیفیت زندگی روستاییان و میزان رضایت مندی آنان لازم و ضروری است و بررسی آن ضرورت و اهمیت این پژوهش را اجتناب ناپذیر می سازد. لذا از همین رو این پژوهش در پی سنجش میزان رضایت از کیفیت زندگی در روستاهای دهستان چشمه زیارت زاهدان است تا ضمن بررسی شاخص های مختلف اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی، کالبدی و غیره در روستاهای دهستان چشمه زیارت از وضعیت موجود کیفیت زندگی روستاهای این دهستان آگاه شده و ضمن شناسایی مسائل و مشکلات کیفیت زندگی این روستاها راهکارهای مناسب با توجه به نتایج بدست آمده ارائه دهد. همچنین با توجه به اهمیت در نظر گرفتن رضایت مندی از کیفیت زندگی در برنامه های توسعه روستایی و برنامه ریزی های منطقه ای، در مطالعه حاضر علاوه بر سنجش سطح کیفیت زندگی روستاییان ساکن در دهستان چشمه زیارت سعی می شود ضمن شکافتن ابعاد و مولفه های

تاثیر گذار بر مقوله کیفیت زندگی، نگرش جامعه مورد مطالعه از منظر شاخص های کیفیت زندگی مورد سنجش قرار بگیرد. این پژوهش در پی پاسخ به این سوال است که وضعیت کیفیت زندگی در روستاهای دهستان چشمه زیارت به لحاظ اقتصادی و اجتماعی در چه سطحی قرار دارد؟ و عوامل و محرک های موثر بر افزایش کیفیت زندگی خانوارهای روستایی در منطقه مورد مطالعه کدامند؟

پیشینه و مبانی نظری تحقیق:

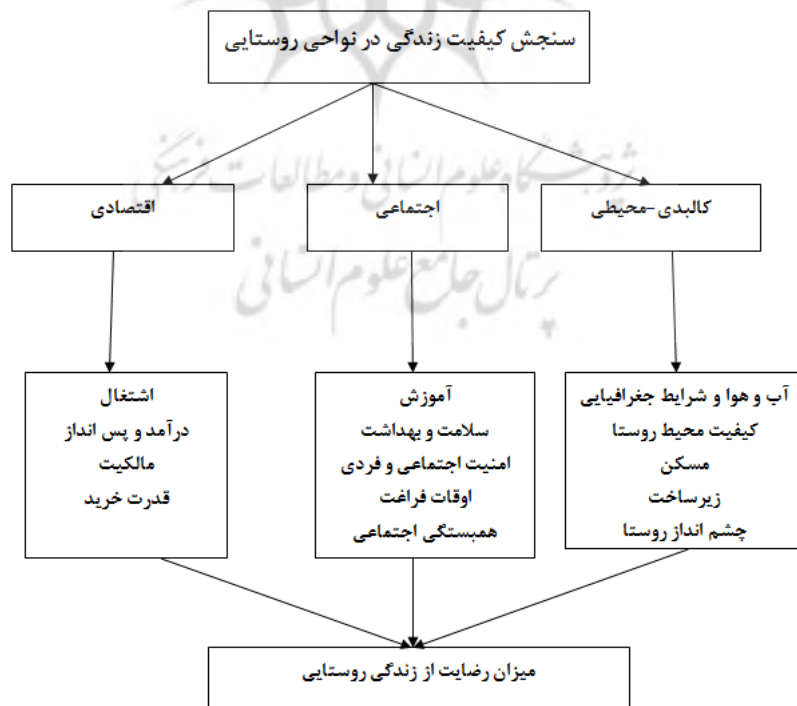
کیفیت مفهومی دو وجهی است؛ یعنی مفهوم است روشن و واضح ولی درعین حال چندپهلوی: مفهومی است قابل فهم ولی درعین حال فرار که به راحت تن به تعریف شدن نمی دهد. معنای لغوی واژه «کیفیت» در فرهنگ فارسی عمید، «چگونگی، صفت و حالت چیزی» عنوان گردیده است. در زبان انگلیسی نیز واژه "quality" از نظر لغوی به ماهیت، نوع یا خصوصیت یک شیء اشاره می کند (Fiona Ferbrache et al, 2017: 89). فرهنگ انگلیسی آکسفورد، برای واژه «کیفیت» چهار معنا به این ترتیب ارائه می دهد. درجه خوبی و ارزش چیزها، خوبی و کمال به مفهوم عام، صفات و خصوصیات، جنبه ویژه و علائم میزه. (روحی، ۱۳۹۵: ۱۴). سازمان بهداشت جهانی کیفیت زندگی را چنین تعریف می کند: کیفیت زندگی ادراک فرد از موقعیت زندگی خود در چارچوب نظام های فرهنگی و ارزشی است که در آن زندگی می کند و با اهداف، معیارها و دغدغه های او رابطه دارد (محمدنای قرائی و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۲۶). کیفیت زندگی، رسیدن به یک زندگی برتر است که با داشتن سلامتی روحی، جسمی، امنیت و آسایش، ارتباطات شایسته با محیط اطراف و وضعیت مالی قابل قبول حاصل می شود (Farouh et al, 2013: 87). کیفیت زندگی یکی از اساسی ترین موضوعات علوم اقتصادی و سیاسی است که در آن پارامترهای مادی توسعه اقتصادی و تولیدات داخلی در کنار پارامترهای غیر مادی مانند سطح با سواد و فرهنگ، کیفیت گذران فراغت و تفریح، شرایط محیط زیست، احساس خوشبختی انفرادی، آزادی و اتحاد ملی مورد بررسی قرار می گیرد (هلیول و همکاران، ۲۰۱۶: ۱۷). کیفیت زندگی نوعی رفاه افراد و جوامع، ترسیم ویژگی های مثبت و منفی از زندگی است. این مشاهده رضایت مند از زندگی، شامل سلامت جسمی، خانواده، آموزش، اشتغال، ثروت، اعتقادات مذهبی، امور مالی و محیط و غیره است. کیفیت زندگی، مفهومی پیچیده و چند بعدی است که تحت تأثیر مؤلفه هایی چون زمان و مکان، ارزش - های فردی و اجتماعی قرار دارد و از اینرو معانی گوناگونی برای افراد و گروه های مختلف بر آن مترتب است. برخی آن را به عنوان قابلیت زیست پذیری یک ناحیه، برخی دیگر به عنوان اندازهای برای میزان جذابیت و برخی به عنوان رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایت مندی و مواردی از این دست تعبیر کرده - اند (نقوی و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۱۵). هرچند، ارتقای کیفیت زندگی در مقیاس های فردی و اجتماعی از دیرباز مورد توجه برنامه ریزان بوده، اما در دهه های اخیر، با اولویت یافتن اهداف اجتماعی و تدوین آنها در قالب برنامه های توسعه، به تدریج نگرش انسانی و جامعه شناختی درباره کیفیت زندگی به برنامه ریزی ها و سیاست گذاری های کلان کشورهای پیشرفته راه یافته است (سلیمی کوچی و ابراهیمی، ۱۳۹۶: ۲۰).

کیفیت زندگی یک مفهوم ارزشمند است که می تواند تفسیری از رویکردهای مختلف مانند رویکرد اجتماعی و نیازهای ما باشد، در واقع کیفیت زندگی احساس خرسندی در برابر رضایت ما از زندگی در طول سال است (Mohit, 2014: 655). سازمان بهداشت جهانی کیفیت زندگی را ادراک فرد از موقعیت زندگی در متن نظام های فرهنگی و ارزشی جامعه در رابطه با اهداف، استانداردها، انتظارات، علایق و نگرانی های فرد در زندگی بیان می کند (Malkoc, 2011: 2843). تماری کیفیت زندگی را ارزیابی ذهنی از توانایی های فرد می داند که تحت تاثیر عوامل جسمی، روحی و روانی و اجتماعی است. به طور کلی کیفیت زندگی رفاه و جنبه هایی مانند شادمانی و رضایت از زندگی را در بر می گیرد (Sun et al, 2015: 311). در تعریفی جامع کیفیت زندگی را می توان حاصل تعامل میان شرایط اجتماعی، اقتصادی، زیرساختی و محیطی دانست که زندگی و رفتار انسان را تحت تاثیر قرار می دهد (کاظم زاده و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۴۴).

دیدگاهها و رویکردهای زیادی به بررسی کیفیت زندگی پرداخته اند. رویکرد عاملیتی مبتنی بر فردگرایی است و جامعه را نه به عنوان یک کلیت بلکه به عنوان یک جمع جبری افراد جامعه مورد توجه قرار می دهد. این نوع تبیین هرچند می پذیرد که عوامل فرافردی برای تبیین مفید هستند اما این عوامل را همچنان در زمینه های فردی فرو می کاهد و بر نقش کنش گری فرد در شکل دهی به فرایندها تأکید دارد. این رویکرد در بحث کیفیت زندگی برای عاملیت انسان نقش محوری را لحاظ نموده و بر این باور است که کیفیت زندگی بیشتر ناظر بر ذهنیات، قابلیت ها و توانمندی های افراد تا شرایط ساختاری اجتماعی یا محیط پیرامونی است (حاتمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۱۵). اخیراً در مقابل رویکرد فردگرا، یک مفهوم گسترده تر از درک کیفیت زندگی پدید آمده است که شامل در نظر گرفتن شرایط زندگی در یک جامعه معین با توجه به زمینه های چند بعدی زندگی مانند: بهداشت، ثبات اقتصادی، رضایت از زندگی، سرپناه و رفاه روحی است (Higgins and Campanera, 2011: 290).

این رویکرد مبتنی بر فردگرایی روش شناختی هستند و جامعه را به عنوان یک کلیت بلکه به عنوان جمع جبری افراد مورد توجه قرار می دهند. این گونه تبیین هرچند می پذیرد که عوامل فرا فردی برای تبیین مفید هستند اما این عوامل را هم چنان به زمینه های فردی فرو می کاهد (شامانیان، ۱۳۹۲: ۲۲). در رویکرد ساختاری، برخی بر شرایط زندگی و کیفیت زندگی تمرکز دارند که شامل شرایط عینی و ذهنی متکی بر منابع و فرصت ها می شود. برخی نیز بر نسبیت فرهنگی کیفیت زندگی تأکید دارند. این دسته از رویکردها چندبعدی هستند و به طور جدی بر فرایندهای علی و برهم کنشی اجتماعی و به ویژه بر نقش اساسی پویای اقتصادی - اجتماعی و روابط اجتماعی تمرکز دارد (غفاری و امیدی، ۱۳۸۸: ۴۱). دیدگاه مبتنی بر رویکرد اجتماع محور به دلیل ناکامی های منطقه ای و مقابله با فقر و محرومیت اجتماعی شکل گرفت. چالش ها و تبعات پیش روی جهانی شدن در پیوند با آرای رویکردهای اجتماعی به توسعه، باعث توجه به نقش بخش مردمی و ابعاد محلی توسعه گردید و در این میان پژوهشگران و نظریه پردازان توسعه، مفاهیمی چون جامعه مدنی محلی، حاکمیت محلی را مطرح کردند. از این رو، رویکرد محلی گرایی و اجتماع محوری در سال های اخیر همه حوزه های توسعه را در نوردیده است. هر الگوی توسعه محلی که مبتنی بر رویکرد اجتماع محور باشد، راه را برای پایداری

خواهد گشود که می تواند با توانمندسازی به مفهوم مقتدر شدن اجتماعات محلی به رشد و ارتقای کیفیت زندگی بپردازد. از سیر تحولات مفهومی کیفیت زندگی به عنوان نمونه می توان به برنامه توسعه جکسنوایل (۱۹۶۷) نیز اشاره کرد که در آن، کیفیت زندگی به عنوان یک احساس بهتر بودن، شکوفایی، نتایج رضایتبخش از عوامل محیط بیرونی تعریف شده است (حاتمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۱۵). دیدگاه مطلوبیت گرایی به طور خلاصه بر این اصل استوار است که از میان امکانات و گزینه های مختلفی که در هر زمینه ای در برابر ما وجود دارد، باید آن امکاناتی را برگزینیم که بیشترین لذت را برای بیشترین تعداد افراد ایجاد کند (Shona et al, 2017: 27). بدیهی است که نظریه مطلوبیت گرایی به جای تحمیل ارزش های جامعه، به هر فردی اجازه می دهد تا انتخاب های اخلاقی خاص خود را به عمل آورد، به طوری که هر فرد می تواند چیزی که لذت بخش یا درد آور است تعیین نماید و لذا به لحاظ فلسفی مطلوبیت گرایی بر نگاهی بسیار فردگرایانه از طبع بشر که غیر اجتماعی و غیر تاریخی است، استوار است (کاظمی کرد علیوند، ۱۳۹۳: ۲۰). کیفیت زندگی اجتماعی درجه ای از تأمین اجتماعی و اقتصادی همراه با ادغام اجتماعی، شدت همبستگی، انسجام اجتماعی میان نسل ها و همچنین سطحی از خودمختاری و توانمندسازی میان شهروندان یک جامعه است. کیفیت زندگی اقتصادی یعنی فرآیندهایی که به وسیله آنها و به لحاظ عقلانی افراد منابع موجود و در دسترس را به جهت برآورده ساختن نیازهایشان اختصاص دهند و آنچه که مطلوبیت نامیده می شود را بدین وسیله بتوانند تولید کنند. یعنی به حداکثر رساندن سود یا مطلوبیت با توجه و در نظر گرفتن محدودیت های موجود در زندگی است (امیری پریان، ۱۳۹۴: ۳۴).

شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق (یافته های تحقیق، ۱۳۹۸)

دربان آستانه و محمودی (۱۳۹۵) به ارزیابی کیفیت زندگی در روستا- شهرهای جدید مطالعه موردی شهر بانوره پرداختند و به این نتیجه رسیدند که بهبود کیفیت زندگی در بعد اجتماعی و فرهنگی در بهترین وضعیت و سایر ابعاد در گروه دوم طبقه بندی شدند. در مجموع نتایج نشان می دهد تبدیل روستا به شهر مزایای متعددی برای ساکنان به خصوص در ابعاد اقتصادی، ارائه ی برخی خدمات اجتماعی و کالبدی داشته است اما به تبع آن حجم گسترده ای از پیامدهای منفی به ساکنان تحمیل شده و از طرفی به دلیل انتظارات بالای ساکنان، به اعتقاد پاسخگویان، در مجموع تبدیل روستا به شهر باعث افزایش کیفیت زندگی ساکنان روستا شهر جدید نشده است. سروش مهر و مهرگان (۱۳۹۶) به ارزیابی کیفیت زندگی روستایی در ایران بر اساس منطق فازی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که بیشترین وزن در بین شاخص های کیفیت زندگی روستایی به ترتیب مربوط به شاخص های ارتباطات و حمل نقل، بازرگانی، سلامت و بهداشت می باشد؛ لذا استان هایی که در این شاخص ها وضعیت بهتری دارند از کیفیت زندگی روستایی مناسب تری نیز برخوردارند. استان های سیستان و بلوچستان، کرمان و کرمانشاه در بیشتر شاخص های کیفیت زندگی در بحران بوده و روستاهای واقع در استان های گلستان، خراسان رضوی، مازندران و تهران از بهترین و استان های سیستان و بلوچستان، البرز، گیلان و لرستان از پایین ترین کیفیت زندگی روستایی برخوردارند. ارغان (۱۳۹۶) به بررسی و اولویت بندی عوامل موثر بر رضایت از زندگی در مناطق روستایی شهرستان سرخه پرداخته و به این نتیجه رسیده است که عوامل اقتصادی مهم ترین عامل رضایت از زندگی در محیط روستا از دیدگاه مسئولین و عوامل اجتماعی به عنوان مهم ترین عامل رضایت مندی از دیدگاه روستائیان می باشد. آقایی هیر و همکاران (۱۳۹۶) به تحلیل شاخص های ذهنی موثر بر سنجش کیفیت زندگی در مناطق روستایی دهستان سینا شهرستان ورزقان پرداخته اند و به این نتیجه رسیده اند که وجود رابطه مثبت و قوی بین شاخص های اندازه گیری شده با کیفیت زندگی جامعه روستای مورد مطالعه نشان می ده که شاخص های بعد « بهداشتی- اجتماعی» شاخص های بعد کلیدی در سنجش ذهنی کیفیت زندگی در نواحی روستایی منطقه مورد مطالعه هستند. جلالیان و کرمی نسب (۱۳۹۷) به تحلیل وضعیت شاخص های کیفیت زندگی در روستاهای ادغام شده در شهر جهرم پرداختند و به این نتیجه رسیدند که متغیرهای رضایت از امکانات آموزشی و رضایت از امکانات بهداشتی و درمانی به عنوان مهمترین متغیرهای اثر بخش بر کیفیت زندگی روستاهای ادغام شده در شهر بوده اند.

گرکو^۱ (۲۰۱۵) به بررسی کیفیت زندگی در مناطق روستایی مالایو پرداخته و به این نتیجه رسیده که کیفیت زندگی با استفاده از ابعاد مختلفی که بسیار زیاد است، به هم پیوسته توصیف شده است. کیفیت زندگی نه تنها به وسیله تحقق نیازهای اساسی شکل می گیرد، مثل تغذیه و سرپناه کافی، اما به احساسات، روابط و هنجارهای اجتماعی بسیار وابستگی دارند. فتش^۲ (۲۰۱۷) به ارزیابی تغییرات در کیفیت و سطح زندگی و فعالیت مستقل در میان کشاورزان دارای معلولیت نروژ پرداخته و به این نتیجه رسیده است که مشارکت در پروژه توانایی کشاورزان با افزایش سطوح کیفیت زندگی ارتباط مثبت دارد. شرکت کنندگان با افزایش سطح کیفیت زندگی

¹ - Greco

² -Fetsch

خود و توانایی آن‌ها برای ادامه کار خود و زندگی در خانه‌هایشان گزارش‌های خود را اعلام کردند. چن^۳ (۲۰۱۷) به بررسی عوامل موثر بر کیفیت زندگی در میان ساکنین مناطق روستایی چین پرداخته و به این نتیجه رسیده است که وضعیت اجتماعی و اقتصادی از جمله وضعیت تاهل بسیار مربوط به کیفیت زندگی است. با توجه به بیماری‌های مزمن، سکنه مغزی یک عامل مهم است و علائم افسردگی دارای رابطه منفی قوی با کیفیت زندگی است. کومینز^۴ (۲۰۱۸) به بررسی مبانی کیفیت زندگی روستایی و شاخص‌های سلامتی در اتیوپی پرداخته و به این نتیجه رسید که شکاف در اندازه‌گیری از کیفیت زندگی و رفاه به سمت بهبود کیفیت زندگی وجود دارد و این نکته را در رابطه با تحقیقاتی که در آیند انجام خواهند شد گوشزد کرده است.

داده‌ها و روش‌ها:

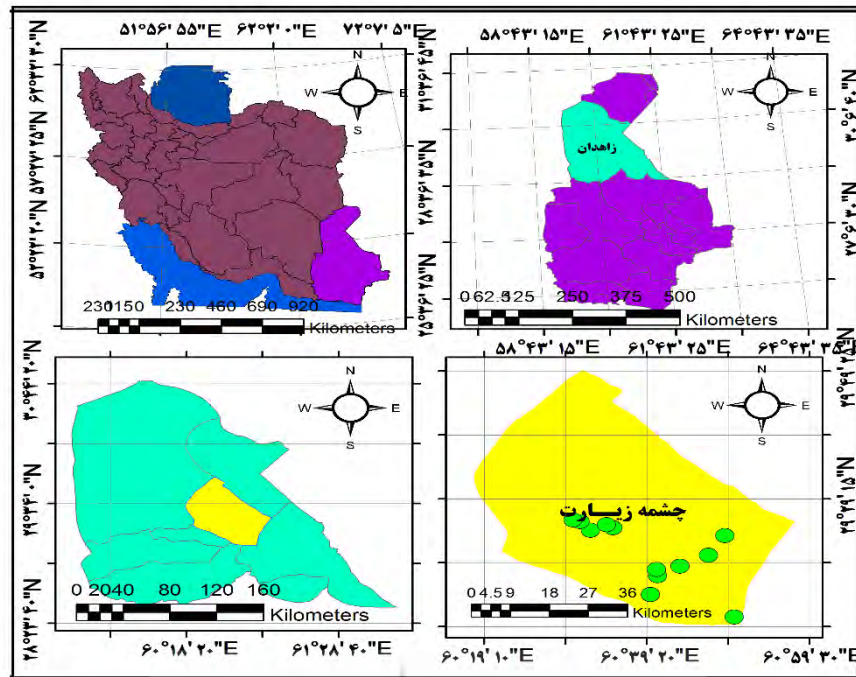
محدوده مورد مطالعه: شهرستان زاهدان از توابع استان سیستان و بلوچستان و مرکز آن شهر زاهدان می‌باشد. این شهرستان در جنوب شرقی کشور ایران قرار دارد که از شمال به شهرستان هامون و استان خراسان جنوبی، از شرق به کشور پاکستان و افغانستان، از غرب به استان کرمان و از جنوب به شهرستان خاش محدود می‌شود. دهستان چشم زیارت یکی از دهستان‌های بخش مرکزی شهرستان زاهدان است. این دهستان در جنوب شرقی ایران در استان سیستان و بلوچستان قرار دارد. براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ این دهستان دارای ۳۴۶۹۳ نفر جمعیت معادل با ۸۸۲۱ خانوار بوده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). در روستاهای دهستان چشمه زیارت اکثریت روستاییان به فعالیت‌های کشاورزی و دامداری مشغولند و امورات روزمره خود را بیشتر از این طریق می‌گذارند و تعدادی نیز به فعالیت‌های دیگر همچون کارهای خدماتی در سطح روستاها مشغولند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

³ -chen

⁴ - Cominz

شکل ۲- موقعیت سیاسی منطقه مورد مطالعه و روستاهای نمونه

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی- تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش را تمام روستاهای دهستان چشمه زیارت بخش مرکزی شهرستان زاهدان می باشند که بر طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیت این دهستان ۳۴۶۹۳ نفر معادل ۸۸۲۱ خانوار می باشد. تعداد روستاهای بالای ۲۰ خانوار در دهستان چشمه زیارت ۱۲۶ روستا است. به دلیل زیاد بودن روستاهای دهستان و مشکل بررسی تمام آنها، ۱۰ درصد از روستاهای دهستان که ۱۲ روستا می باشند به عنوان روستاهای نمونه به صورت قرعه کشی انتخاب شده اند. جمعیت این ۱۲ روستا ۱۰۷۵ خانوار (۳۹۶۰ نفر) است که با استفاده از فرمول کوکران از بین سرپرستان خانوارهای روستایی حجم نمونه ای به تعداد ۲۸۳ نفر به صورت سهمیه‌ای انتخاب شده است.

جدول ۱- ویژگی‌های جمعیتی و تعداد نمونه

ردیف	روستا	خانوار	جمعیت	درصد نمونه	تعداد نمونه
۱	سفید سنگ	۱۵۳	۷۳۸	۱۴/۲	۴۰
۲	قادرآباد	۲۲	۶۵	۲	۶
۳	رحیم آباد	۵۷	۱۸۹	۵/۳	۱۵
۴	منزل اب	۲۷۱	۹۵۹	۲۵/۲	۷۱
۵	شهرک عشایری شه‌مرادآباد	۱۰۰	۴۰۵	۹/۳	۲۶
۶	صفرآباد	۳۸	۱۶۴	۳/۵	۱۰
۷	شهرک علی اباد زرد چاه	۱۱۵	۲۸۲	۱۰/۷	۳۰
۸	نواباد	۱۴۷	۵۵۷	۱۳/۷	۳۹
۹	محمد آباد	۵۰	۱۹۰	۴/۹	۱۴
۱۰	حسین آباد	۴۴	۱۵۱	۴/۱	۱۲
۱۱	قدرت آباد پودچاه	۵۱	۱۵۵	۴/۷	۱۳

۷	۲/۵	۱۰۵	۲۷	بهبخت آباد	۱۲
۲۸۳	۱۰۰	۳۹۶۰	۱۰۷۵	مجموع	

منبع: سرشماری نفوس و مسکن، ۱۳۹۵ و محاسبات نگارندگان، ۱۳۹۸

برای پاسخ به سوالات تحقیق و تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق از آزمون t تک نمونه‌ای و مدلسازی معادلات ساختاری استفاده شد. روایی پرسشنامه با استفاده از نظرات کارشناسان و متخصصان مورد تایید قرار گرفت. جهت پایایی ابزار سنجش از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آلفای بدست آمده کل (۰/۸۱) نشان داد که پرسشنامه از پایایی لازم برای سنجش متغیرها برخوردار است (جدول ۲).

جدول ۲- مقدار آلفای کرونباخ هریک از متغیرهای تحقیق

عوامل	تعداد گویه	مقدار آلفای کرونباخ
اقتصادی	۳۱	۰/۸۱
اجتماعی	۲۱	۰/۸۴
کالبدی- محیطی	۳۴	۰/۸۱
کل	۸۶	۰/۸۱

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

همچنین برای سنجش کیفیت زندگی خانوارهای روستایی دهستان چشمه زیارت در شهرستان زاهدان و در راستای هدف پژوهش، عوامل، شاخص‌ها و گویه‌های جدول (۲) برای این پژوهش در نظر گرفته شد.

جدول ۳- عوامل، شاخص‌ها و گویه‌های تحقیق

عامل	شاخص	گویه‌ها
اجتماعی	آموزش	نوساز بودن و کیفیت ساختمان مدارس، دسترسی دانش آموزان به مدرسه، کیفیت معلمان خوب و با تجربه، وسایل گرمایشی و سرمایشی مدارس، رضایت کلی از کیفیت ساختمان مدارس، میزان رضایت کلی از کیفیت آموزش
	سلامت و بهداشت	مصرف هفتگی سبزیجات و میوه در برنامه های غذایی، خدمات و مراکز بهداشتی و درمانی، بیمه های درمانی، رضایت کلی از وضعیت سلامت و بهداشت
	امنیت اجتماعی و فردی	امنیت عمومی روستا، دسترسی به پاسگاه پلیس در مواقع ضروری، روشنایی معابر روستا در شب، اتحاد و انسجام میان ساکنین و دوری از نزاع و کشمکش، اجتناب از اعتیاد به مواد مخدر، رضایت کلی از وضعیت امنیت در روستا
	اوقات فراغت	امکانات ورزشی، امکانات فرهنگی و هنری، دید و بازدید اقوام و خویشاوندان و همسایگان، فرصت کافی برای تماشای برنامه های تلویزیونی، رضایت کلی از وضعیت گذران اوقات فراغت، وجود مسافرت در برنامه سالانه خانواده
	همبستگی اجتماعی	روحیه کارگروهی و کمک به یکدیگر در کارها، مشارکت اهالی در کارهای عمومی روستا، وجود روابط صمیمانه بین همسایگان، پایبندی اهالی روستا به آداب و رسوم قومی و مذهبی، شرکت کردن اهالی در مراسم شادی و جشن های یکدیگر، شرکت کردن اهالی در برگزاری مراسم شادی و عزا، مشورت اهالی در کارهای مهم و اهمیت دادن به نظرات یکدیگر، رضایت کلی از وضعیت تعامل و همبستگی اجتماعی، علاقه به روستای خود در بین روستاییان
اقتصاد	اشتغال	امید به آینده شغلی و پیشرفت شغلی، جسمی جهت انجام فعالیت های شغلی مورد، میزان اشتغال در روستا، رضایت کلی از وضعیت اشتغال،

درآمد و پس-انداز	رضایت از درآمد، توانایی پس انداز، رضایت از نوع شغل، سلامت تنوع شغل در روستا، میزان اشتغال در روستا، امنیت شغلی، رضایت کلی از وضعیت اشتغال و درآمد
	مالکیت وسایل حمل و نقل، مالکیت عوامل تولید کشاورزی، مالکیت انواع دامها، مالکیت مسکن در روستا
قدرت خرید	قدرت خرید، میزان تقاضای خانوار، استفاده از کالاهای مصرفی بادوام و کم دوام، میزان مصرف و قدرت خرید مواد غذایی، خرید وسائل منزل، افزایش هزینه‌های زندگی
محیطی - کالبدی	آب و هوا و شرایط جغرافیایی
	میزان آلودگی در روستا، فاضلاب روستایی، میزان ترافیک، آلودگی صوتی، میزان آلودگی منابع آب، رها سازی زباله در روستا
	کیفیت محیط روستا
	تغییر بافت سنتی روستا، احداث معابر جدید در روستا، میزان تغییر در کالبد روستا از لحاظ ساخت و ساز، دفع زباله ها در روستا
	مسکن
	کیفیت نوساز بودن منازل مسکونی، وجود تسهیلات مناسب در منازل، نورگیری و روشنایی، شکل ظاهری- فرم و زیبایی منازل، استفاده از مصالح مقاوم و مناسب در ساخت منازل، عدم وجود جانوران موزی و مشکلات ناشی از آن، امنیت در برابر مخاطرات محیطی، رضایت کلی از کیفیت محیط مسکونی چگونه است
	زیرساخت
راه ارتباطی مناسب، فاصله زمانی مناسب برای دسترسی به شهر، دسترسی به شهر، وجود وسایل حمل و نقل عمومی، کیفیت آب آشامیدنی، جایگاه توزیع مواد سوختی، خدمات مالی و اعتباری چگونه است، شبکه برق روستا، شبکه گاز رسانی، تلفن و مخابرات شبکه بهداشت، رضایت کلی از زیر ساخت های روستا	
چشم انداز روستا	توسعه فیزیکی روستا، افزایش الگوی معماری جدید، وضعیت تغییر کاربری اراضی چگونه است، شکل گیری کاربری های جدید، جذابیت و زیبایی چشم انداز روستا

(منبع: و مرادی، ۱۳۹۲؛ فتاحی، ۱۳۸۹؛ کریم‌زاده، ۱۳۹۳؛ عروجی، ۱۳۹۵؛ شامانیان، ۱۳۹۲؛ جمشیدی، ۱۳۹۲ و یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸)

یافته‌ها و بحث

ویژگی های فردی و زمینه ای پاسخگویان: بررسی ویژگی های فردی و زمینه ای پاسخگویان نشان داد که ۱۷ درصد از فراوانی را زنان و ۸۳ درصد را مردان تشکیل می‌دهند. ۲۱ درصد از فراوانی را مجردها و ۷۹ درصد از فراوانی را متاهل‌ها تشکیل می‌دهند. گروه سنی ۴۱ تا ۵۰ سال با ۲۸ درصد بیشترین فراوانی و گروه سنی ۲۰ تا ۳۰ سال با ۱۰ درصد کم‌ترین درصد را به خود اختصاص داده است. حداکثر درصد فراوانی در گروه زیردیپلم با ۲۵ درصد و حداقل آن در گروه کم سواد با ۱۶ درصد قرار دارد. حداکثر درصد فراوانی گروه‌های شغلی پاسخگویان مربوط به کشاورزان با ۲۹ درصد و حداقل آن مربوط به گروه شغلی آزاد با ۱۲ درصد است. حداکثر درآمد مربوط به درآمد ۱ تا ۱/۵ میلیون تومان و حداقل آن مربوط به درآمد ۱/۵ تا ۲ میلیون تومان است.

جدول ۴- توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه یا جمعیت هدف

مشخصات پاسخ دهنده	بیشترین فراوانی	تعداد پاسخگو	درصد
سن	۴۱ تا ۵۰ سال	۷۹	۲۸
تحصیلات	سیکل	۷۰	۲۵
جنسیت	مرد	۲۳۴	۸۳
تاهل	متاهل	۲۲۳	۷۹

۲۹	۸۳	زراعت	شغل اصلی
۳۵	۹۹	۱ تا ۱/۵ میلیون تومان	میزان درآمد

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

سنجش سطح کیفیت زندگی خانوارهای روستایی: در این قسمت جهت بررسی یافته‌های استنباطی در زمینه سنجش کیفیت زندگی خانوارهای روستایی منطقه مورد مطالعه و عوامل موثر بر کیفیت زندگی، ابتدا میزان کیفیت زندگی خانوارهای روستایی با استفاده از آزمون T تک نمونه سنجیده شود. برای این امر ابتدا شاخص‌های هر عامل مورد بررسی قرار گرفت و در ادامه میزان کلی کیفیت زندگی آورده شد. در مرحله بعدی عوامل موثر بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی با استفاده از مدل تحلیل مسیر که جزئی از معادلات ساختاری است مورد بررسی قرار گرفت.

سنجش شاخص‌های عامل اقتصادی کیفیت زندگی: جهت سنجش شاخص‌های عامل اقتصادی از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج نشان داد که همه شاخص‌های مورد بررسی میانگین بالاتر از میانگین مطلوب (۳) دارند. از میان شاخص‌های مورد بررسی مالکیت با میانگین ۳/۲۵۳ بالاترین میانگین را در میان همه شاخص‌ها به خود اختصاص داده است. همچنین شاخص درآمد و پس انداز با میانگین ۳/۱۴۴ کم‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده است. با توجه به نتایج بدست آمده می‌توان گفت که روستاییان از کیفیت شاخص‌های اقتصادی رضایت نسبی دارند. در این زمینه می‌توان گفت که بالابودن امید به آینده شغلی و پیشرفت شغلی، بالابودن توانایی جسمی جهت انجام فعالیت شغلی، رضایت از درآمد نسبی، استفاده از کالاهای مصرفی بادوام، بالابودن میزان مصرف و قدرت خرید مواد غذایی، مالکیت انواع دام‌ها، مالکیت مسکنی که در آن زندگی می‌کنند و مالکیت عوامل تولید کشاورزی و دیگر موارد باعث شده تا روستاییان از وضعیت اقتصادی رضایت نسبی داشته باشند.

جدول ۵- مهم‌ترین شاخص‌های عامل اقتصادی کیفیت زندگی خانوارهای روستایی

مطلوبیت عددی مورد آزمون=۳						
شاخص	میانگین	آماره T	معناداری	تفاوت		اطمینان ۹۵ درصد
				میانگین	میانگین	
قدرت خرید	۳/۱۵۵	۱۰/۶۶۷	۰/۰۰۰	۰/۱۵۵	حد پایین ۰/۱۰۹	حد بالا ۰/۲۱۲
مالکیت	۳/۲۵۳	۱۱/۷۸۷	۰/۰۰۰	۰/۲۵۳	۰/۱۶۵	۰/۳۳۳
درآمد و پس-انداز	۳/۱۴۴	۱۰/۱۶۵	۰/۰۰۰	۰/۱۴۴	۰/۱۰۷	۰/۱۹۸
اشتغال	۳/۱۱۸	۱۱/۶۶۶	۰/۰۰۰	۰/۱۱۸	۰/۰۶۸	۰/۲۱۱

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

سنجش شاخص‌های عامل اجتماعی کیفیت زندگی: جهت سنجش شاخص‌های عامل اجتماعی از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج نشان داد که همه شاخص‌های مورد بررسی میانگین بالاتر از میانگین مطلوب (۳) دارند. از میان شاخص‌های مورد بررسی همبستگی اجتماعی با میانگین ۳/۳۲۳ بالاترین میانگین را در میان سایر شاخص‌های عامل اجتماعی به خود اختصاص داده است. همچنین شاخص امنیت

اجتماعی و فردی با میانگین ۳/۱۰۸ کم‌ترین میانگین را داراست. در مجموع میزان رضایت روستاییان از کیفیت شاخص‌های عامل اجتماعی در حد مطلوب برآورده شده است. در این زمینه می‌توان گفت که داشتن روحیه کارگروهی در بین روستاییان، مشارکت روستاییان در کارهای عمومی روستا، داشتن روابط صمیمی با یکدیگر، مشارکت روستاییان در مراسم شادی و عزای یکدیگر، علاقمندی بسیار به روستای محل زندگی، اتحاد و انسجام میان روستاییان و دوری از نزاع و کشمکش، دسترسی دانش آموزان به مدرسه و دیگر عوامل سبب شده تا روستاییان رضایت نسبی از وضعیت اجتماعی روستای خود داشته باشند.

جدول ۶- مهم‌ترین شاخص‌های عامل اجتماعی کیفیت زندگی خانوارهای روستایی

مطلوبیت عددی مورد آزمون=۳						
شاخص	میانگین	آماره T	معناداری	تفاوت میانگین	اطمینان ۹۵ درصد	
					حد پایین	حد بالا
آموزش	۳/۱۳۳	۱۲/۳۳۴	۰/۰۰۰	۰/۱۳۳	۰/۰۷۷	۰/۱۹۹
سلامت و بهداشت	۳/۲۳۲	۱۲/۴۳۴	۰/۰۰۰	۰/۲۳۲	۰/۱۲۲	۰/۳۲۸
امنیت اجتماعی و فردی	۳/۱۰۸	۱۱/۱۵۲	۰/۰۰۰	۰/۱۰۸	۰/۰۶۶	۰/۱۷۶
اوقات فراغت	۳/۱۶۶	۱۲/۰۸۹	۰/۰۰۰	۰/۱۶۶	۰/۰۹۸	۰/۲۱۸
همسنگی اجتماعی	۳/۳۲۳	۱۳/۳۴۴	۰/۰۰۰	۰/۳۲۳	۰/۲۲۸	۰/۴۰۲

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

سنجش شاخص‌های عامل کالبدی-محیطی کیفیت زندگی: جهت سنجش شاخص‌های عامل محیطی-کالبدی از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج نشان داد که همه شاخص‌های مورد بررسی میانگین بالاتر از میانگین مطلوب (۳) دارند. از میان شاخص‌های مورد بررسی شاخص مسکن با میانگین ۳/۷۱۱ بالاترین میانگین را در میان سایر شاخص‌های عامل محیطی-کالبدی به خود اختصاص داده است. همچنین شاخص کیفیت محیط روستا با میانگین ۳/۵۱۶ کم‌ترین میانگین را داراست. در مجموع میزان رضایت روستاییان از کیفیت شاخص‌های عامل محیطی-کالبدی در حد مطلوب برآورده شده است. در این زمینه می‌توان گفت که عدم آلودگی محیط روستا، نبود ترافیک در روستا، نوسازشدن مسکن روستاها، دسترسی راحت به شهرهای همجوار، برخوردارشدن از راه‌های ارتباطی مناسب، دسترسی آسان به وسایل حمل و نقل عمومی، توسعه فیزیکی روستاها براساس طرح‌های هادی روستایی، جمع‌آوری مناسب زباله‌ها، عدم وجود جانوران موذی در روستا و دیگر عوامل سبب شده تا روستاییان از وضعیت محیطی-کالبدی روستاهای خود رضایت نسبی داشته باشند.

جدول ۷- مهم‌ترین شاخص‌های عامل محیطی-کالبدی کیفیت زندگی خانوارهای روستایی

مطلوبیت عددی مورد آزمون=۳						
شاخص	میانگین	آماره T	معناداری	تفاوت میانگین	اطمینان ۹۵ درصد	
					حد پایین	حد بالا
آب و هوا و شرایط جغرافیایی	۳/۵۵۷	۱۵/۸۵۷	۰/۰۰۰	۰/۵۵۷	۰/۴۸۸	۰/۶۲۶
کیفیت محیط روستا	۳/۵۱۶	۱۶/۸۸۶	۰/۰۰۰	۰/۵۱۶	۰/۴۵۶	۰/۵۷۶

۰/۷۷۳	۰/۶۵۰	۰/۷۱۱	۰/۰۰۰	۲۲/۸۰۴	۳/۷۱۱	مسکن
۰/۸۰۸	۰/۶۶۷	۰/۷۳۴	۰/۰۰۰	۲۰/۵۹۲	۳/۷۳۴	زیرساخت
۰/۶۸۴	۰/۵۱۷	۰/۶۰۱	۰/۰۰۰	۱۴/۱۱۲	۳/۶۰۱	چشم انداز روستا

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

سنجش کیفیت زندگی خانوارهای روستایی: برای سنجش عوامل کلی کیفیت زندگی خانوارهای روستایی در قالب عوامل اقتصادی، اجتماعی، و کالبدی-محیطی نیز از آزمون T تک نمونه ای استفاده شد. نتایج نشان داد که هر سه عامل اقتصادی، اجتماعی و محیطی - کالبدی دارای میانگین بالاتر از میانگین مطلوب (۳) بوده‌اند. سطح معنی داری ۰/۰۰۰ به دست آمده برای هر سه عامل اقتصادی، اجتماعی و محیطی - کالبدی نیز نشان داد که میزان رضایت از کیفیت زندگی از هر سه عامل در سطح بالاتر از میانگین (۳) بوده است. میزان کلی رضایت از کیفیت زندگی با میانگین (۳/۵۷) نیز نشان از رضایت کلی خانوارها داشته است. در این زمینه می‌توان گفت که عدم آلودگی محیط روستا، نبود ترافیک در روستا، نوسازشدن مسکن روستاها، دسترسی راحت به شهرهای همجوار، داشتن روحیه کارگروهی در بین روستاییان، مشارکت روستاییان در کارهای عمومی روستا، داشتن روابط صمیمی با یکدیگر، بالابودن امید به آینده شغلی و پیشرفت شغلی، بالابودن توانایی جسمی جهت انجام فعالیت شغلی و رضایت از درآمد نسبی سبب شده تا روستاییان به طور کلی از کیفیت زندگی در روستاهای خود رضایت نسبی داشته باشند.

جدول ۸- کیفیت زندگی خانوارهای روستایی

مطلوبیت عددی مورد آزمون=۳						
عامل	میانگین	آماره T	معناداری	تفاوت		اطمینان ۹۵ درصد
				میانگین	حد پایین / حد بالا	
اجتماعی	۳/۵۲	۳۶/۴۷۲	۰/۰۰۰	۰/۵۲۹	۰/۵۰۲ / ۰/۵۵۶	
اقتصادی	۳/۵۶	۳۷/۴۶۰	۰/۰۰۰	۰/۵۶۵	۰/۵۳۵ / ۰/۵۹۵	
محیطی - کالبدی	۳/۶۲	۳۸/۲۹۹	۰/۰۰۰	۰/۶۲۴	۰/۵۹۰ / ۰/۶۵۸	
کل	۳/۵۷	۵۶/۸۷۰	۰/۰۰۰	۰/۵۷۳	۰/۵۵۳ / ۰/۵۹۲	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

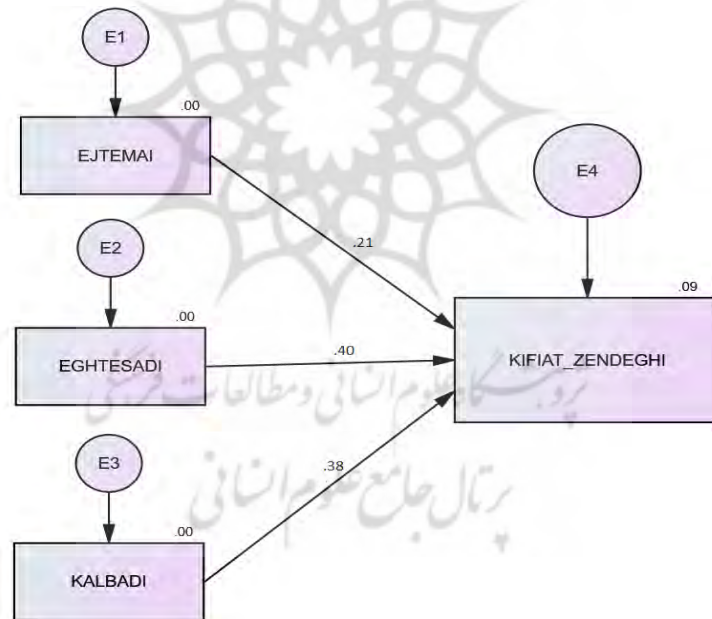
بررسی عوامل موثر بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی: برای بررسی عوامل موثر بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی، مدل پژوهش بر مبنای عوامل موثر بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی (اقتصادی، اجتماعی و محیطی - کالبدی) تشکیل گردید. در این راستا از مدل تحلیل مسیر و مدل معادلات ساختاری استفاده شد. در این مدل، مدل پیش فرض برای سنجش اعتبار است. این آزمون از اعمال آزمون χ^2 (Chi-square) بر مجموعه داده‌های فعلی توسط مدل ساختاری بدست می‌آید. اگر سطح معنی داری مدل پیش فرض برابر یا کمتر از ۰/۰۵ باشد، مدل معنی دار می‌باشد. حداقل به دست آمده مدل در جدول (۷) آورده شد که با توجه به مقدار کای دو ($\chi^2 = 27.835$) و سطح معنی داری ($\text{Probability level} = 0.000$) می‌توان گفت که مدل از اعتبار قابل قبولی برخوردار می‌باشد.

جدول ۹- نتیجه مدل پیش فرض (حداقل به دست آمده)

معنی داری	درجه آزادی	کای اسکوئر
۰/۰۰۰	۳	۲۷/۸۳۵

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

نتایج حاصل از آزمون مدل پژوهش و برآوردهای استانداردهای عوامل موثر بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی دهستان چشمه زیارت نشان می‌دهد که همه عوامل اقتصادی، اجتماعی و کالبدی- محیطی قادرند عوامل موثر بر کیفیت زندگی خانوارهای را تبیین نمایند. در شکل (۲) پارامترهای لامدای مدل کیفیت زندگی در حالت استاندارد نشان داده شد. در این مدل عامل اقتصادی، با ضریب مسیر ۰/۴۰ دارای بیشترین بار عاملی می‌باشد. به ترتیب عامل محیطی- کالبدی با ضریب ۰/۳۸ و عامل اجتماعی با ضریب ۰/۲۱ در مرتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. همانطور که در این شکل مشخص می‌باشد عامل اقتصادی بیشترین اثرگذاری را بر متغیر وابسته (کیفیت زندگی) داشته است. با این حال با توجه به آنچه تاکنون مشخص شده است تا این مرحله، نمی‌توان به طور قطعی به این حکم رسید که بار عاملی بعد اقتصادی نسبت به عوامل پنهان دیگر نظیر (محیطی - کالبدی و اجتماعی) دارای تفاوت معنی داری است از اینرو باید در مراحل آتی و نتایج مراحل بعدی به این قطعیت یا عدم قطعیت رسید که در جدول غیر استاندارد تفاوت عامل‌های شرح داده شده است.

شکل ۳. برآوردهای استاندارد مدل کیفیت زندگی خانوارهای روستایی و عوامل موثر بر آن

در جدول (۸) علاوه بر مقادیر غیر استاندارد، خطای معیار، نسبت بحرانی و سطح تحت پوشش (p)، ضریب مسیر غیر استاندارد هر یک از عوامل و شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی نشان داده شده است. نتایج جدول حاکی از آن است که کلیه پارامترهای لامدا دارای تفاوت معنی داری با مقدار تحت پوشش می‌باشند. همچنین مقدار برآورد شده هر یک از عامل‌ها با یکدیگر متفاوت می‌باشد. لذا می‌توان گفت که بار عاملی بعد اقتصادی نسبت به عوامل پنهان دیگر (محیطی - کالبدی و اجتماعی) دارای تفاوت معنی داری

است. مقدار p در کلیه روابط فوق کمتر از $0/05$ است که نشان می‌دهد کلیه روابط رگرسیونی مدل مورد حمایت داده‌های تجربی قرار گرفته‌اند. همچنین بر اساس جدول غیراستاندارد مدل به بررسی اثرات غیرمستقیم هریک از عامل‌ها بر کیفیت زندگی خانوارها و بررسی معنی‌داری تفاوت و ضریب مسیر عامل‌ها پرداخته شد. یافته‌ها نشان داد این عامل‌ها اثرات متفاوتی بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی داشته‌اند. با این حال و به ترتیب عامل اقتصادی، عامل محیطی - کالبدی و عامل اجتماعی بیشترین اثر و ارتباط را با کیفیت زندگی خانوارهای روستایی داشته‌اند. در این زمینه می‌توان گفت که عوامل مورد بررسی هریک به نحوی نقش موثری در کیفیت زندگی روستاهای مورد مطالعه دارند. برخوردار بودن از آموزش مناسب، برخوردار بودن از سلامتی و بهداشت مناسب، داشتن امنیت اجتماعی فردی و اجتماعی، داشتن اوقات فراغت مناسب، همبستگی اجتماعی، اشتغال و عدم بیکاری روستاییان، داشتن درآمد و پس انداز مناسب، داشتن مالکیت مسکن و عوامل تولیدی، بالابودن قدرت خرید، برخورداری از آب و هوای مناسب، کیفیت محیطی مناسب، داشتن مسکن، برخوردار بودن از زیرساخت‌های مناسب در سطح روستا و داشتن چشم انداز مناسب همگی باعث می‌شوند که کیفیت زندگی در یک محیط روستایی مناسب باشد و عدم برخوردار بودن از موارد ذکر شده کیفیت زندگی روستاییان را با مشکلاتی مواجه خواهد ساخت به همین خاطر نمی‌توان نقش عوامل سه گانه اقتصادی، اجتماعی و محیطی - کالبدی در زندگی روستاییان را نادیده گرفت.

جدول ۱۰- برآوردهای غیراستاندارد با سطح تحت پوشش مدل

معنی‌داری	آماره رگرسیونی	خطای استاندارد	ضریب مسیر (بار عاملی)	عامل		
۰/۰۴۹	۱/۹۶۵	۰/۱۰۹	۰/۲۱۵	اجتماعی	---	کیفیت زندگی
۰/۰۰۰	۳/۵۹۱	۰/۰۸۸	۰/۳۱۷	اقتصادی	---	کیفیت زندگی
۰/۰۰۲	۳/۱۱۹	۰/۱۰۰	۰/۳۱۲	محیطی - کالبدی	---	کیفیت زندگی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

نتیجه‌گیری

بهبود کیفیت زندگی افراد موجب رضایت بیشتر نیز می‌گردد؛ به طور فزاینده هدف مهم بسیاری از رشته‌های علوم رفتاری و اجتماعی از مراقبت‌های پزشکی گرفته تا روان‌شناسی و برنامه ریزی است. سیاست‌گذاری عمومی در زمینه‌های خدمات اجتماعی، توسعه اقتصادی و مدیریت و برنامه ریزی محیطی اغلب بر حفظ و بهبود کیفیت زندگی افراد، جوامع و مکان‌ها متمرکز است. بنابراین در مورد منابع کمیاب و محدود، سیاست‌گذاران و برنامه ریزان نیازمند دست‌یابی به کاراترین و موثرترین روش جهت توزیع منابع شهری در تطابق و هماهنگی با نیازها و اولویت‌های مردم هستند. یکی از مهمترین جریان‌های فکری که برنامه ریزی را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد، توجه به مفهوم کیفیت زندگی است. این مفهوم لزوم توجه به برنامه ریزی با در نظر گرفتن شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی در فرآیند توسعه به منظور ارضای نیازهای مادی و معنوی روستاییان

را ضروری و اجتناب ناپذیر کرده است؛ در این زمینه یکی از بهترین الگوهای ارزیابی، استفاده از دیدگاه های خود ساکنین روستاهای مورد مطالعه در مورد وضعیت موجود زندگی و امکانات و دارایی های آنها می باشد. هدف کیفیت زندگی در مناطق روستایی، تثبیت جمعیت خانوارهای روستایی و دسترسی عادلانه آن ها به زمین و منابع در روستاها است. از این رو هدف پژوهش حاضر سنجش و ارزیابی میزان رضایت از کیفیت زندگی در نواحی روستایی پیراشهری شهرستان زاهدان بوده است.

نتایج پژوهش نشان داد که روستاییان منطقه مورد مطالعه از کیفیت زندگی در روستاهای خود رضایت دارند چرا که نتایج نشان داد میانگین بدست آمده هر سه متغیر اقتصادی، اجتماعی و کالبدی- محیطی به بالاتر از سطح مطلوب است. بنابراین وضعیت کیفیت زندگی روستاییان در این روستاها بالاتر از حد متوسط است. همچنین بررسی عوامل موثر بر کیفیت زندگی خانوارها نشان داد که به ترتیب عوامل اقتصادی، محیطی- کالبدی و اجتماعی بیشترین نقش را بر افزایش کیفیت زندگی خانوارهای روستایی در منطقه مورد مطالعه داشته است. با این حال عامل اقتصادی به عنوان مهم ترین عامل و محرکه ارتقای کیفیت زندگی در روستاهای منطقه مورد مطالعه می باشد.

نتایج تحقیق نشان داد که شاخص آموزش، سلامت و بهداشت، اوقات فراغت، اشتغال، درآمد و پس انداز، قدرت خرید، آب و هوا و شرایط جغرافیایی، کیفیت محیط روستا، مسکن، زیرساخت، چشم انداز روستا بالاتر از حد مطلوب است و مقایسه نتایج این مطالعه با مطالعات گذشته نشان داد که نتایج این مطالعه با نتایج مطالعه بدری و همکاران در زمینه شاخص آموزش، مسکن، کیفیت محیط روستا؛ با نتایج شاه پسند و همکاران (۱۳۹۶) در شاخص سلامت و بهداشت، اوقات فراغت، اشتغال و قدرت خرید؛ با نتایج اکبریان رونیزی و همکاران (۱۳۹۲) در شاخص اشتغال، درآمد و پس انداز و زیرساخت مغایرت دارند و با نتایج جمینی و جمشیدی (۱۳۹۲)، عنابستانی و همکاران (۱۳۹۴) همخوانی دارد. همچنین نتایج نشان داد که شاخص امنیت اجتماعی و فردی، همبستگی اجتماعی و مالکیت بالاتر از حد متوسط است و این نتایج با یافته های آقاپاری و همکاران (۱۳۹۶)، دانایی و همکاران (۱۳۹۷) و جمینی و جمشیدی (۱۳۹۲) مطابقت دارد و نتایج اکبریان رونیزی و همکاران (۱۳۹۲) و دربان آستانه و همکاران (۱۳۹۵) مغایرت دارد. در راستای نتایج پژوهش پیشنهاداتی ارائه شد:

- پیشنهاد می شود تا با احداث مدارس جدید و نو روستاییان منطقه مورد مطالعه را از داشتن مدرسه مناسب برخوردار سازند چرا که اکثر مدارس این روستاها قدیمی و یا غیر استاندارد می باشند.

- پیشنهاد می شود که مسولین امکاناتی از قبیل گاز، تلفن عمومی، راه های مناسب و آب آشامیدنی مناسب را برای روستاییان فراهم آورند تا مانع مهاجرت روستاییان به شهر شوند.

- پیشنهاد می شود با افزایش کیفیت خدمات ارائه شده توسط مراکز درمانی موجود از طریق ارائه خدمات شبانه روزی، جذب کارکنان متخصص و متعهد و... کیفیت بهداشت و سلامت روستاییان ارتقا پیدا کند.

- نتایج کلی پژوهش نشان داد که روستاییان از کیفیت زندگی روستاهای مورد مطالعه رضایت نسبی دارند لذا پیشنهاد می‌شود تا با ارائه برنامه‌های مناسب در زمینه اشتغال، کشاورزی و غیره. شرایط اشتغال مناسب را برای روستاییان فراهم آورند چرا که اشتغال و درآمد مهمترین عامل و تاثیرگذارترین عامل در زندگی انسان و به خصوص روستاییان است.

در نهایت می‌توان گفت سیاستگذاران و برنامه ریزان شهرستان زاهدان باید هر چه بیشتر درصدد تقویت شاخص های کیفیت زندگی در روستاهای کمتر توسعه یافته از طریق کشف و شناخت پتانسیل های ناشناخته در بخش کشاورزی و ارتباط این بخش با بخش های صنعت و خدمات به منظور افزایش بهره وری و اشتغال و کاهش بیکاری، تقویت امکانات بهداشتی و درمانی، تقویت امکانات آموزشی و فرهنگی، تقویت امکانات زیر ساختی از جمله آب و برق و راه های ارتباطی، ارتقای مهارت های شغلی در بخش های مختلف و به ویژه بخش کشاورزی از طریق سازمان هایی مانند جهاد کشاورزی و غیره باشند و سیاست های لازم را در جهت بهبود شرایط زندگی در این روستاها بکار گیرند تا مانع مهاجرت روستاییان به شهرها شوند.

References:

- Arghan, Abbas (2017): Investigation and prioritization of factors affecting life satisfaction in rural areas using hierarchical analysis process. A case study of rural areas of Sorkheh Township, Journal of Urban Management, No. 46, pp. 52-33. (in Fars).
- Aghayari Hir, Mohsen; Karimzadeh, Hossein and Aghil Khaleghi (2017): Analysis of Oral Indicators Effective on Measuring Quality of Life in Rural Areas. A case study: Sina County of Varzeqan Township, Journal of Spatial Planning, Volume 21, Number 4, pp. 35-1. (in Fars).
- Amiri Parian, Somayeh (2015): Investigating the Impact of Tourist Quality of Life on Rural Development. Case Study: Harsin and Sahneh Tourism Villages in Kermanshah Province, M.Sc. Thesis, Razi University of Kermanshah, Department of Geography, Kermanshah. (in Fars).
- Jalalian, Hamid and Sedigheh Karami Nasab (2018): Analysis the status of quality of life indicators in the merged villages in Jahrom city, Journal of Spatial Research, Second Year, No. 2, pp. 40-22. (in Fars).
- Jomepour, Mahmoud and Shahrzad Tahmasebi Tehrani (2013): Explaining the viability and quality of life in villages around the city, Journal of Physical-Spatial Planning, Vol. 1, No. 3, pp. 60-49. (in Fars).
- Hatami Nejad, Hossein; Yousefi, Rashid; Hashemi, Asghar and Somayeh Nozar (2018): Evaluation and measurement of mental indicators of urban quality of life. Case study: District 6 of Tehran, Journal of Geography and Urban-Regional Planning, Vol 8, No 29, pp. 126-107. (in Fars).
- Darban Astaneh, Alireza and Manizheh Mahmoudi (2016): Evaluating the quality of life in the village - new cities. Case study: The City of Banoura, Journal of Geography and Development, No. 42, pp. 218-199. (in Fars).
- Rouhi, Leila (2016): A Survey of Urban Quality of Life in Robat Karim City, M.Sc. Thesis, Mohaghegh Ardabili University, Department of Geography, Ardabil. (in Fars).
- Soroush Mehr, Homa; Azami, Moses; Yaghoubi, Ahmad and Nader Mehregan (2017), Evaluation of Rural Quality of Life in Iran Based on Fuzzy Logic, Journal of Social Welfare Research, Vol. 17, No. 65, pp. 102-69. (in Fars).

- Saeedi Rad, Majid and Moslem Namdarzadeh (2018), Strategic Analysis of Improving the Safety of Around Citeis Areas with Emphasis on Passive Defense, Case Study: Rudbar Qasran Aroun City District, Tehran, Journal of Police Geography, Vol 6, No 21, pp. 134-115. (in Fars).
- Salimi Kochi, Jamileh and Payam Ebrahimi (1396), Assessment and evaluation of quality of life components in rural areas. Case study: Karbal District of Shiraz Township, Journal of Rural and Development, Vol 20, No. 3, pp. 41-17. (in Fars).
- Shamanian, Maryam (2013): Spatial analysis of quality of life in rural settlements. Case study: Ghorogh County of Gorgan Township, M.Sc. thesis, Kharazmi University, Faculty of Geography, Tehran. (in Fars).
- Amouzade Khalili, Sajjad; Rashidi, Ahmad and Elaheh Anzaei (2017): Analysis of the effects of quality of life on the security of villages of Around Citeis. Case study: Villages around the city of Neka, Journal of Geographical Thought, Vol. 9, No. 17, pp. 119-99. (in Fars).
- Ghaffari, Gholamreza and Reza Omid (2009): Quality of "Life": Index of "Social Development", Shiraze Publications, Tehran. (in Fars).
- Ghasemi, Maryam; Omidvar, Neshat; Ashuri, Elham and Zahra Nasimi (2017): A Comparative Study of the Quality of Life of Immigrant Villagers to Around City Villages: Case Study: Tebadkan County, Mashhad Towndhip, Journal of Geography and Regional Development, Vol. 15, No. 1 (28), pp. 149-123. (in Fars).
- Ghani, Mahboubeh; Ismailpour, Najma and Mohammad Hossein Sarai (2017): Measuring the quality of life in urban neighborhoods in order to improve the quality of life. Case study: Qala neighborhood, Bafgh city, Journal of Urban Research and Planning, Year 8, No. 28, pp. 44-21. (in Fars).
- Kazemi Kurd Alivand, Samaneh (2014): Measurement and evaluation of quality of life in rural areas with emphasis on rural Guide Plans. Case study: Central District of Khorramabad Township, M.Sc. thesis, Mohaghegh Ardabili University, Department of Geography, Ardabil. (in Fars).
- Mohammadnia Qarai, Fatemeh; Teymouri, Marzieh and Mohammad Ali Khanizadeh (2017): Mentoring assessment of residents of new and planned neighborhoods in relation to quality of life components. Case study: Jahedshahr neighborhood, Mashhad city, Journal of Geography and Development, No. 49, pp. 242-225. (in Fars).
- Moradi, Mahdieh (2013): Measurement of rural residents' satisfaction from quality of life. Case study: Kuh-e Khajeh County, Hamoon Township, M.Sc. thesis, Sistan and Baluchestan University, Faculty of Geography and Environmental Planning, Zahedan. (in Fars).
- Yazdanpanah, Massoud; Zabidi, Tahereh and Tajri Moghadam, Maryam, (2018), Factors affecting on rural students' satisfaction with life in the village, Quarterly Journal of Village and Development, Year 21, No. 1, pp. 69-49. (in Fars).
- Chen, Y., Sun, G., Guo, X., Chen. S., Chang, Y., Li, Y., and Sun. Y, (2017): Factors affecting the quality of life among Chinese rural general residents: a cross-sectional study, Public Health, Vol. 146, PP. 140-147. doi.org/10.1016/j.puhe.2017.01.023.
- Cummins, R.A, (2018): Moving from the Quality of Life Concept to a Theory, Intellectual Disability research, 49, PP. 699- 706. doi.org/10.1111/j.1365-2788.2018.00738.x.

- El Din, H.S., Shalaby, A., Farouh, H.E., & Elariane, S.A, (2013): Principles of urban quality of life for a neighborhood. HBRC Journal, Vol. 9, pp.86-92.
- Farouh, Hend Elsayed, Hamam Serag El Din, Ahmed Shalaby, Sarah A. Elariane, (2013): Principles of urban quality of life for a neighborhood, HBRC Journal, No.9, pp.86 –92.
- Fetsch, Robert J. Jackman, Danielle M. Collins Christina L. (2017): Assessing Changes in Quality of Life and Independent Living and Working Levels among AgrAbility Farmers and Ranchers with Disabilities, Disability and Health Journal, Vol. 9, Issue 2, PP. 226-233. doi.org/10.1016/j.dhjo.2017.08.001.
- Fiona Ferbrache, Richard D. Knowles, (2017): City boosterism and place-aking with light rail transit: A critical review of light rail impacts on city image and quality. Original Research Article Geoforum, Vol. 80, Pp.88- 103.
- Greco, G., Skordis-Worrall, J., Mkandawire, B., Mills, A, (2015): What Is a Good Life? Selecting Capabilities to Assess Women's Quality of Life in Rural Malawi, Social Science & Medicine 130 69-78. doi.org/10.1016/j.socscimed.2015.01.042.
- Helliwell, J., Layard, R. & Sachs, J, (2016): World Happiness Report 2016. Vol. I, New York: Sustainable Development Solutions Network.
- Higgins, P., Campanera, J.M, (2011): (Sustainable) quality of life in English city locations, Cities, Vol. 28, pp. 290–299.
- Malkoc, A, (2011): Quality of life and subjective well-being in undergraduate students. Procedia-Social and Behavioral Sciences, Vol. 15 ,pp. 2843-2847.
- Mohit, M. A, (2014): Present Trends and Future Directions of Quality-Of-Life, Procedia - Social and Behavioral Sciences, Vol.153, pp.655– 665.
- Morais, P., Camanho, A.S., (2011): Evaluation of performance of European cities with the aim to promote quality of life improvements, Journal of Omega, Vol 39, pp 398–409.
- Shona K. Paterson, Mark Pelling, Luci Hidalgo Nunes, Fabiano de Araujo Moreira, Kristen Guida, Jose Antonio Marengo, (2017): City scale and the asymmetries of climate change adaptation in three coastal towns. Geoforum, Vol. 81, pp.26-39.
- Sun, W., Aodeng, S., Tanimoto, Y., Watanabe, M., Han, J., Wang, B , Kono, K, (2015): Quality of life (QOL) of the community-dwelling elderly and associated factors: A population-based study in urban areas of China. Archives of gerontology and geriatrics, 60(2), 311-316.

Original Research Article

Measuring the Satisfaction with the Quality of Life in Piraeus Rural Areas: A Case study of Cheshme Ziarat Rural District, Zahedan County

Maryam Naruie¹, Seyed Hadi Tayebnia^{2*}, Mehrshad TulabiNeghad³

1-M.Sc in Geography, University of Sistan and Baluchestan. Iran.

2-Assistant Professor of Geography and Rural Planning, University of Sistan and Baluchestan. Iran.

3-Assistant Professor of Geography and Rural Planning, University of Sistan and Baluchestan. Iran.

Recieved: 2020 April 27

Accepted: 2021 June 13

Abstract

Quality of life is a complex and multi-dimensional concept that encompasses social, economic, environmental, physical, psychological and political dimensions. The quality of life and its measurement may not have been as great as it is today. Economists, social scientists, and state-run scientists each take a particular view of this issue because it encompasses a wide range of quality-of-life indicators ranging from nutrition and clothing to health care. It encompasses the social environment and the material environment around it. Quality of life means how well a person can live a good life and whether he or she has certain standards of living that make life comfortable. People define things like education, payroll, communication, safety and health as well as transportation. One of the reasons politicians, policymakers and planners constantly encounter with environmental, social and economic decision-making is that these issues are linked to the quality of life and the personal and social satisfaction at national, regional, urban and neighborhood levels. Villagers, as the poorest segment of the society, have been faced with poverty and numerous livelihood problems due to political, economic and social conditions as well as the existence of spatial inequalities in residential areas. Today, the growth of communication, transportation, and rural-urban relationships has brought about a gap between the living standards of urban and rural people, but, despite these developments, there are still tangible and objective differences in their income and environment.

Research methods

The present study is of applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of method and data collection. The statistical population of the study is all the villages of Cheshmeh Ziarat in the central part of Zahedan County. There are 126 villages in Cheshme Ziarat rural district with over 20 households each. Due to the large number of the villages and the difficulty of surveying them all, 10% of the 126 villages that are 12 villages were selected as the sample villages. The population of these 12 villages is 1075 households (3960 persons). Using the Cochran formula, a sample of 283 households was randomly selected from the household heads. The validity of the questionnaire was estimated by experts, and Cronbach's alpha was used for its reliability. The binomial test was used to analyze the data.

Research findings

The results showed that 17% of the frequency was female and 83% was male. Also, 21% of the frequency was single and 79% was married. The age group of 41-50 years (28%) had the highest frequency, and the age group of 20-30 years (10%) had the lowest frequency. The highest frequency (25%) was in the sub-diploma group and the least (16%) in the low-literacy group. The highest frequency of occupational groups (29%) was for the farmers and 12% for the free occupations. The maximum income was about 1.5 to 2 million Tomans, and the minimum was 1 to 1.5 million Tomans.

Conclusion

Improving people's quality of life leads to greater satisfaction. It is increasingly an important goal of many disciplines of social and behavioral sciences, from medical care to psychology and planning. Public policymaking in the areas of social services, economic development and environmental management and planning often focuses on maintaining and improving the quality of life of individuals, communities and places. Therefore, in the case of scarce resources, policymakers and planners need to find the most efficient and effective way to distribute urban resources in accordance with the needs and priorities of the people. The results showed that education, health, leisure, employment, income, savings index, purchasing power, climate and geographical location, quality of rural environment, housing, infrastructure, and rural landscape are lower than the desired status. These results are consistent with Badri et al.'s findings on education, housing, and rural environment quality. In terms of employment and income, they correspond to the results of Gemini and Jamshidi (2013) but contradict Yabestani et al. (2015). The results also showed that social and individual security indices, social cohesion and ownership are above average; this is in line with the findings of Aghani et al. (1396) and Danai et al. The results are contradictory to Akbarian Ronizi et al. (2013) and Astana et al. (2016).

Keywords: Rural development, Quality of life, Pirashari villages, Cheshme Ziarat rural district